

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАЛУГІНА ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 377.36.011.3 – 051 : 81243] : 374.7 (043.3)

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ
ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НАУКОВО-МЕТОДИЧНІЙ
РОБОТІ КОЛЕДЖУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Рівне – 2019

Дисертацією є рукопис.
Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені
М. П. Драгоманова, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
МАТВИЄНКО Олена Валеріївна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри педагогіки та методики
початкового навчання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
ПАЗЮРА Наталія Валентинівна
Національний авіаційний університет,
завідувач кафедри авіаційної англійської мови;

кандидат педагогічних наук
КОВТУН Оксана Анатоліївна
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія
Сковороди»,
доцент кафедри педагогіки, теорії і методики
початкової освіти.

Захист відбудеться 25 червня 2019 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 47.053.01 у Рівненському державному гуманітарному університеті за адресою: 33000, м. Рівне, вул. Степана Бандери, 12.

Із дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету (33000, Україна, м. Рівне, вул. Пластова, 31).

Автореферат розіслано 24 травня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Гудовсек

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Входження України до європейського освітнього простору, реформування всіх ланок системи освіти актуалізують проблеми професійного саморозвитку конкурентоспроможного та висококваліфікованого викладача іноземних мов. Рівень особистісно-професійного саморозвитку є важливою характеристикою фахівця, що має вагоме значення не лише для певної галузі, а й для всього суспільства. У директивних документах – Законі України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року (2013), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) тощо – зазначено про те, що найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, здатні навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися у полікультурному середовищі та виявляти сформованість інших сучасних компетентностей. До найбільш вагомих із них належить вміння педагога навчатися впродовж життя, потрактоване як здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових умінь і навичок, організації освітнього процесу шляхом ефективного керування ресурсами й інформаційними потоками, вміння визначати освітні цілі та способи їхнього досягнення, вибудовувати індивідуальну професійну траєкторію, оцінювати й прогнозувати результати діяльності. Тому важливо, щоб викладач коледжу був не просто фахівцем в обраній галузі, а особистістю, яка постійно прагне до професійного саморозвитку.

Аналіз наукових джерел із окресленої проблеми увиразнює різновекторні підходи до її дослідження з позицій професійного становлення особистості (В. Андрущенко, О. Будник, Е. Зеєр, О. Кокін, С. Кузікова, В. Семиченко, С. Сисоєва й ін.); взаємозв'язку професіоналізму та розвитку особистості педагога (В. Бондар, С. Гончаренко, О. Гудовсек, Н. Кузьміна, А. Кузьмінський, С. Лісова, І. Малафійк, О. Матвієнко, С. Мединський, Н. Ничкало, О. Савченко, О. Сухомлинська, Ю. Пелех, Л. Хомич та ін.); механізмів самореалізації педагога (Г. Балл, І. Бех, С. Максименко, В. Моляко, В. Семиченко, Т. Сущенко, Т. Яценко й ін.); професійного саморозвитку впродовж життя (О. Аніщенко, Р. Гуревич, Л. Лук'янова, Н. Пазюра, Л. Пуховська, В. Фрицюк та ін.); теоретичних основ самовдосконалення професійного розвитку та саморозвитку особистості педагога, концепцій професійного стимулювання цих та інших процесів (О. Ігнатюк, І. Ігнацевич, Е. Коваленко, М. Костенко, В. Лозовий й ін.).

Проблеми самоактуалізації та саморозвитку розглядали у своїх працях зарубіжні вчені Р. Берн, Ш. Бюлер, Е. Еріксон, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс й ін.

На зрізі останніх десятиліть особливе зацікавлення науковців викликають також проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності викладачів іноземної мови (А. Атабекова, А. Бударіна,

О. Бернацька, О. Ковтун, В. Махінов, В. Редько, О. Романовський, М. Тадеєва й ін.), визначення вимог до особистості викладача іноземної мови (О. Божок, Н. Волкова, Н. Кузьміна, Н. Миропольська, О. Щербакова й ін.), удосконалення його педагогічної майстерності (І. Зязюн, О. Лавриненко, Н. Ничкало, Н. Теличко й ін.), методичної та лінгвістичної компетентності (А. Богуш, О. Верещагіна, Н. Гальскова, Н. Гез, В. Костомаров, В. Редько, О. Тарнопольський, О. Щукін та ін.).

Важливим аспектом особистісно-орієнтованої освіти є створення й упровадження спеціальних програм з формування індивідуальних траєкторій професійного саморозвитку, що стимулюють дослідницьку активність викладачів коледжу в опануванні способів і методів здійснення цього процесу. Водночас теоретичний аналіз наукових джерел дав підстави стверджувати, що проблема професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу не стала предметом окремого наукового пошуку й у теоретичному, й у практичному аспектах.

Аналіз практичної діяльності викладачів іноземних мов коледжу переконує в наявності низки *суперечностей* між:

- підвищенням вимог до педагогічної діяльності викладачів іноземних мов коледжу та невідповідністю рівня педагогічного професіоналізму більшості з них очікуванню сучасного суспільства;
- сучасними технологіями викладання іноземних мов і недостатньою готовністю викладачів іноземних мов коледжу до модернізації змісту навчального процесу;
- необхідністю самоосвіти та саморефлексії викладачів іноземних мов коледжу й невикористанням потенціалу науково-методичної роботи коледжу;
- розумінням доцільності цілеспрямованої, системної діяльності із забезпечення готовності викладачів іноземних мов до неперервного професійного саморозвитку та відсутністю розроблених, теоретично обґрунтованих педагогічних умов організації цього процесу у науково-методичній роботі коледжу.

Актуальність проблеми та об'єктивні потреби її вирішення зумовили вибір теми дисертації – **«Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота відповідає тематичному плану НПУ імені М. П. Драгоманова (2012–2018) та відображає наукові дослідження університету у межах виконання держбюджетної теми «Теорія і технологія навчання у системі професійної освіти» (державний реєстраційний номер 0115U000552, 2015–2017 рр.).

Тему дисертаційної праці затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 6 від 29 жовтня 2015 р.) і узгоджено у Міжвідомчій раді з координації досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 26 січня 2016 р.).

Мета дослідження полягає у визначенні, обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.

Досягнення мети дослідження передбачало виконання таких **завдань**:

- 1) на основі аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури з'ясувати сутність ключових дефініцій дослідження;
- 2) розкрити особливості професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу;
- 3) визначити зміст, структурні компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні професійного саморозвитку викладача іноземних мов коледжу;
- 4) теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність запропонованих педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.

Об'єкт дослідження – професійний саморозвиток викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.

Предмет дослідження – комплекс педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов.

Для досягнення мети дослідження та виконання його завдань використано такі **методи**:

– *теоретичні*: *теоретичний аналіз, порівняння, систематизація та узагальнення* психолого-педагогічної й методичної літератури, дисертаційних робіт – для з'ясування стану досліджуваної проблеми, сучасних підходів до професійного саморозвитку викладачів іноземних мов, розроблення змістовно-методичного забезпечення науково-методичної роботи коледжу;

– *емпіричні*: *діагностичні* – психолого-педагогічне спостереження, бесіда, тестування, анкетування, методи самооцінювання – для вивчення готовності до професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу;

– *педагогічний експеримент* (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) із кількісним і якісним аналізом результатів дослідження; узагальнення власного педагогічного досвіду – для виявлення ефективності запропонованого організаційно-педагогічного супроводу професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу;

– *моделювання*: для розроблення науково-методичного супроводу професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу; *статистичні* – методи математичної статистики та *графічні методи* – для оброблення й аналізу кількісно-якісних показників експериментального дослідження, встановлення їхньої наукової достовірності.

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягають у тому, що:

- *вперше* розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу (застосування інтерактивних технологій у науково-методичній роботі коледжу для збалансованості особистісно-професійних якостей викладачів іноземних мов; модернізація інформаційного середовища коледжу для вдосконалення іншомовної компетентності викладачів іноземних мов; створення ресурсного центру професійного саморозвитку творчої особистості викладачів іноземних мов) та організаційно-педагогічний супровід професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу; *виокремлено* структурні компоненти (когнітивно-пізнавальний, потребово-мотиваційний, організаційно-діяльнісний, рефлексивно-ціннісний, соціально-комунікативний) професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу; обґрунтовано критерії, показники та рівні готовності до професійного саморозвитку викладачів іноземних мов; визначено змістові характеристики компонентів готовності до професійного саморозвитку викладачів іноземних мов коледжу;

- *уточнено* сутність поняття «професійний саморозвиток викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу»;

- *удосконалено* та розширено завдання та зміст науково-методичної роботи коледжу щодо професійного саморозвитку викладачів іноземних мов; стратегії професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу;

- *подальшого розвитку набули*: зміст, форми, методи, засоби професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено: навчально-методичний посібник «Професійний саморозвиток викладача іноземної мови у системі науково-методичної роботи коледжу: діагностичний інструментарій»; зміст науково-методичних семінарів з актуальних проблем професійного саморозвитку викладачів іноземних мов; тренінг із саморозвитку когнітивного-пізнавального компонента професійної самосвідомості викладачів іноземних мов і керівництво його самоосвітою; змістове забезпечення педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.

Результати дослідження може бути використано для укладання навчальних програм, підручників, навчальних і навчально-методичних посібників, навчально-методичних комплексів, методичних рекомендацій для неперервної професійної підготовки викладачів іноземних мов.

Основні положення дослідження **впроваджено** в освітній процес Київського коледжу зв'язку (довідка № 01/24-2-47 від 09.10.2018 р.), Лубенського лісотехнічного коледжу (довідка № 02-16/341 від 05.10.2018 р.),

Економіко-правового коледжу Київського кооперативного інституту бізнесу і права (довідка № 460 від 05.09.2018 р.), Технологічного коледжу державного вищого навчального закладу «Національний лісотехнічний університет України» (довідка № 01-06/202 від 18.10.2018 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні положення дисертації викладено в доповідях на науково-практичних конференціях різного рівня:

міжнародних: «Сучасна післядипломна освіта: єдиції та інновації» (м. Київ, 2014); «Актуальні проблеми міжнародної післядипломної освіти: стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 2016); «Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні» (м. Тернопіль, 2016); «Психологія і педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття» (м. Харків, 2016); «Модернізація педагогічної освіти: виклики XXI століття» (м. Київ, 2016); «Проблеми фахової підготовки вчителя початкової школи в контексті становлення Нової української школи» (м. Київ, 2017); «Актуальні проблеми міжнародної освіти: стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 2017); «Формування особистості в багатоступеневій системі освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Умань, 2017); «Актуальні проблеми міжнародної післядипломної освіти: стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 2017); «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (м. Київ, 2017); «Сучасні стратегії педагогічної освіти в контексті розбудови суспільства сталого розвитку та концепції Нової української школи» (м. Київ, 2017); «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics» (Lubin, republic of Poland, 2017); «Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення педагога» (м. Чернігів, 2018); «Підготовка фахівців у сфері освіти та освітнього менеджменту: європейський вимір» (м. Черкаси, 2018); «Пріоритети розвитку педагогічних та психологічних наук XXI століття» (м. Одеса, 2018); «Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук» (м. Київ, 2018);

усеукраїнській: «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології» (м. Запоріжжя, 2018).

Особистий внесок автора в роботах, опублікованих у співавторстві: у статті «Методологічні підходи до вивчення проблеми професійного саморозвитку викладачів іноземної мови в сучасній системі освіти» у співавторстві з О. В. Матвієнко (2018 р.) автором представлено науковий тезаурус дослідження професійного саморозвитку викладачів іноземних мов коледжу (0,4 авт. арк.); у навчально-методичному посібнику «Професійний саморозвиток викладача іноземної мови у системі науково-методичної роботи коледжу: діагностичний інструментарій» у співавторстві з О. В. Матвієнко (2018 р.) дисертантом розроблено основні положення організаційно-педагогічного супроводу викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу, систематизовано діагностичний інструментарій професійного саморозвитку (4,25 авт. арк.). Розробки та ідеї, що належать співавтору, у дисертації не використано.

Публікації. Основні результати дисертаційної праці відображено в 16 публікаціях автора, з них 14 одноосібні; 7 відображають основні положення дисертації (1 статтю внесено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, 1 вміщено в зарубіжному виданні), 8 мають апробаційний характер; 1 додатково представляє результати дисертації (навчально-методичний посібник).

Структура дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до них, висновків, списку використаних джерел (276 найменувань, із них 19 – іноземною мовою), 9 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 381 сторінка, із них 218 – основного тексту. У роботі наведено 12 таблиць і 16 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи наукового дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення роботи; наведено відомості про особистий внесок здобувача й апробацію результатів, подано дані про публікації, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Професійний саморозвиток викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу як наукова проблема»** проведено міждисциплінарний аналіз понять «розвиток» і «саморозвиток», «професійний саморозвиток»; окреслено засадничі наукові підходи та принципи професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу; проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід із проблеми професійного саморозвитку викладачів іноземних мов, особливостей організації науково-методичної роботи у навчальних закладах загалом і коледжі зокрема.

Проблема професійного саморозвитку як складна та багатоаспектна є об'єктом вивчення багатьох наук. Установлено, що категорія «професійний саморозвиток» базується на поняттях «розвиток» і «саморозвиток». «Розвитком» особистості науковці (Г. Костюк, С. Максименко, В. Татенко, Н. Чепелева, Д. Леонтєв, М. Хайдегер) уважають кількісні та якісні зміни, які відбуваються на фізичному та психосоціальному рівнях, а «саморозвитком» – цілеспрямовану, систематичну та творчу діяльність, процес планомірної зміни особистістю власних якостей для найбільш ефективного досягнення своїх життєвих цілей (Е. Зеєр, Г. Крайг, О. Кокун, М. Смульсон, Д. Сьюпер, О. Пехота, Д. Холланд, А. Чабан та ін.).

Саморозвиток постає водночас і процесом, й інтегральною властивістю, і станом особистості-професіонала. Аналіз філософських, психологічних і педагогічних наукових праць з проблеми професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу зумовили вибір засадничими таких взаємопов'язаних наукових підходів, як: антропоцентричний, діяльнісний, компетентнісний,

культурологічний, особистісний, синергетичний, системний, суб'єктний, акмеологічний, аксіологічний.

Підґрунтям *акмеологічного підходу* виступають ідеї про унікальність і цінність людського життя, здатність людини до самовдосконалення. Професійний саморозвиток, за Б. Ананьєвим, О. Дубасенюк, Н. Кузьмінім, А. Марковою, Л. Мітіною та ін., є процесом формування особистості, яка зорієнтована на найвищі професійні досягнення.

Аксіологічний підхід відзначається визнанням людини найвищою цінністю та передбачає розгляд кожного учасника освітнього процесу як активного ціннісно-мотивованого суб'єкта, а саморозвиток – як самодетермінований процес опанування ним цінностями (Ю. Пелех, М. Пірен, С. Подопрігора, Л. Сігаєва, І. Червонець та ін.).

Антропоцентричний підхід (А. Громцева, Л. Лук'янова, В. Семиченко, В. Фрицюк та ін.) пов'язаний з осмисленням особистості педагога як об'єкта й суб'єкта професійного саморозвитку. Сукупність особистісних і професійних цінностей визначає напрям процесу саморозвитку, впливаючи на його динаміку зі статусом основного механізму регулювання в усі періоди особистісного та професійного становлення педагога. Особистісні та професійні цінності позначаються на можливих шляхах і способах здійснення саморозвитку особистості, формуючи цілі та внутрішню програму процесу його реалізації.

Діяльнісний підхід (Г. Балл, Л. Виготський, С. Максименко, О. Леонт'єв та ін.) спроектований на організацію освітнього середовища, за якого педагог діє з позиції активного суб'єкта пізнання, що цілеспрямовано формує вміння, необхідні для професійного саморозвитку.

Компетентнісний підхід (Н. Бібік, В. Бондар, Н. Ничкало, О. Овчарук, О. Савченко, О. Пометун й ін.) ґрунтується на вивченні особистості з огляду на її здатність до навчання, самовизначення (самодетермінацію), соціалізацію, що особливо актуально в контексті досліджуваної проблеми професійного саморозвитку викладачів.

Професійний саморозвиток викладача іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу відбувається на основі взаємодії з іншою культурою, «входження в неї», ідентифікації в ній.

Культурологічний підхід (В. Маралов, О. Отич, С. Степанова й ін.) уможливорює представлення культури як процесу особистісного та професійного саморозвитку, що є значущим для викладача іноземних мов у формуванні внутрішньої культури та культури іншомовного середовища.

Основною метою *особистісно зорієнтованого підходу* є «підтримання» індивідуальності педагога, його здатності до саморозвитку та самооцінювання, навчання шляхом співпраці, створення відповідних умов у науково-методичній роботі коледжу (І. Бех, Г. Костюк, В. Моляко й ін.).

Синергетичний підхід (І. Ігнацевіч, В. Лутай, І. Маслікова й ін.) передбачає бачення саморозвитку як саморегульованої ціннісної системи, що характеризується відкритістю, динамічністю, складністю, невизначеністю, автономністю та забезпечує гармонійність і продуктивність життєдіяльності

людини в соціумі, невинне особистісне зростання внаслідок активного використання і внутрішніх ресурсів, і можливостей, зумовлених умовами зовнішнього світу.

Прихильники *суб'єктного підходу* (Н. Дем'яненко, С. Кузікова, В. Маралов й ін.) визначають саморозвиток як здатність педагога ставати й бути суб'єктом свого життя; одну із найскладніших форм роботи внутрішнього світу педагога для його перетворення, крім опрацювання досвіду, становлення власних позицій і переконань, вибір життєвих орієнтирів і цілей професійного зростання.

На перетині вищеописаних підходів професійний саморозвиток потрактовано як процес цілеспрямованих, якісних самозмін особистісної сфери особистості.

Проведений аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду уможливив виокремлення пріоритетних напрямів науково-методичної роботи коледжу, а саме: створення умов формування індивідуального освітнього маршруту педагогічних працівників у міжкурсний період; надання методичного супроводу педагогічним і керівним працівникам у міжтестастаційний період; формування банку передового педагогічного й управлінського досвіду; вивчення досвіду функціонування освітніх організацій і діяльності педагогічних кадрів; підтримання та розвиток творчого потенціалу педагогів, забезпечення умов його поширення; методичний супровід педагогічної діяльності викладача.

Професійний саморозвиток викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу визначаємо як розвиток суб'єкта, що відбувається в системі міжособистісних взаємин у професійному середовищі та передбачає формування всіх елементів структури суб'єкта діяльності; професійний розвиток невіддільний від особистісного, адже їхнім фундаментом слугує принцип саморозвитку, який спрямовує особистість до творчої самореалізації, усвідомлення професійної ролі, осмислення можливих професійних кроків та їхніх наслідків, прогнозування своєї професійної діяльності та її перспектив, здатності до самоконтролю і самовдосконалення.

У другому розділі **«Організаційно-педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу»** виконано цілісний науковий аналіз проблеми професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у системі науково-методичної роботи коледжу; визначено компоненти, критерії, показники та схарактеризовано рівні готовності до професійного саморозвитку викладачів іноземних мов коледжу; обґрунтовано педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу; конкретизовано сутність організаційно-педагогічного супроводу професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.

До спектра структурних компонентів готовності до професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі

коледжу належать: *когнітивно-пізнавальний, потребово-мотиваційний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-ціннісний і соціально-комунікативний.*

Критеріями професійного саморозвитку викладачів іноземних мов є: *гностичний, аксіологічний, технологічний, акмеологічний і рефлексивний.* *Гностичний критерій* пов'язаний зі ступенем науково-теоретичної обізнаності викладачів іноземних мов з теорією і технологіями педагогічної праці та методиками викладання іноземних мов; знанням категорійно-поняттєвого апарату; сформованістю професійно-педагогічного мислення; здатністю до професійного самоусвідомлення, самоаналізу, самопроектування. *Аксіологічний* визначає ставлення викладачів іноземних мов до професійного саморозвитку; усвідомлення ролі професійного саморозвитку; наявність стійких інтересів у галузі педагогіки та психології, потребу самопізнання та професійного саморозвитку. *Технологічний* передбачає забезпечення викладачів іноземних мов психолого-педагогічними, методичними та спеціальними знаннями, вміннями й навичками. *Акмеологічний* спроектований на опанування комплексу вмінь, необхідних для професійної діяльності, які впродовж життя підлягатимуть удосконаленню; здатність формувати життєві цінності й досягати у педагогічній професії конкретних практичних результатів; уміння розрізняти цілі-результати й проміжні цілі-засоби; вміння самостійно формувати, розвивати, творчо перетворювати потрібні професійні якості; вміння планувати свою роботу та перебудовувати систему діяльності; вміння самоосвітньої та самовиховної діяльності. *Рефлексивний критерій* окреслює вміння провадити контрольну-оцінювальну діяльність, спрямовану на себе; усвідомлювати та співвідносити свої можливості із соціальними вимогами; рефлексії, самоконтролю, самостійності й адекватного самооцінювання.

Розроблено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.

Використання інтерактивних технологій у науково-методичній роботі коледжу (*перша педагогічна умова*) набуває реалізації шляхом упровадження у науково-методичну роботу коледжу тренінгових занять, методів синектики, конкретної ситуації, проектів, «мозкового штурму», створення ситуації інтересу, опори на життєвий досвід; вирішування проблемних педагогічних ситуацій; формування (актуалізації) у викладачів іноземних мов коледжу потреби професійного саморозвитку; забезпечення належних психолого-педагогічних та організаційних умов ознайомлення їх зі стратегіями, напрямками, формами та методами професійного саморозвитку; розвитку позитивного самосприйняття (формування критичного й креативного мислення, застосування ментальних практик, афірмації тощо); опанування методів і прийомів ефективною особистісно значущою самопідтримки; розвитку якостей, необхідних для самосхвалення та самоаналізу в ході професійної діяльності; розвитку професійно-значущих якостей викладачів іноземних мов коледжу; розвитку здатності отримувати задоволення від процесу й результатів педагогічної діяльності.

Модернізація інформаційного середовища коледжу для вдосконалення іншомовної компетентності викладачів іноземних мов (*друга педагогічна умова*) передбачає активне впровадження у педагогічну діяльність викладачів іноземних мов коледжу інформаційних технологій, яке значно впливає на збільшення можливостей для самоосвіти викладачів іноземних мов, забезпечує зв'язок із практичною діяльністю й самореалізацією. Викладачам було запропоновано: скап-коучинг, створення електронних занять, курси дистанційного навчання, електронний лабораторний практикум, електронний посібник; on-line управління позааудиторною роботою суб'єктів навчання; здійснення контролю та оцінювання діяльності студентів на відстані й on-line, й off-line; розроблення стандартного планування з теми чи підтеми та пакету тестових завдань в електронному вигляді; укладання комплектів дидактичного матеріалу з предмета, а саме: самоосвітні, практичні, контрольні роботи; створення термінологічних словників із предметної теми чи розділу; розроблення навчальних проектів і проектів особистої методичної веб-сторінки; формування бази даних зі створення електронної бібліотеки відповідно до програми навчальної дисципліни.

Зміст індивідуальної самоосвіти викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу охоплює: систематичний аналіз психолого-педагогічної та наукової літератури, безпосередню участь у роботі методичних об'єднань, семінарів, конференцій і педагогічних читань; проведення експериментальних досліджень; підготовку доповідей, виступів, огляд і реферування педагогічних, методичних журналів тощо.

Результати самоосвітньої діяльності викладачів іноземних мов можуть набувати втілення у створенні ресурсного центру професійного саморозвитку творчої особистості викладачів іноземних мов (*третьа педагогічна умова*). Її реалізація мала форми: доповідей на семінарі, педагогічній раді, засіданні методичного об'єднання; написання реферату; укладання програм; методичного посібника; статті для фахового видання; добірки дидактичного матеріалу; науково-методичної розробки або проекту; методичного чи діагностичного кейсу тощо. Зібраний та узагальнений у процесі самоосвітньої діяльності матеріал викладачі іноземних мов коледжу розподіляли за окремими темами та зберігали у вигляді карток, спеціальних зошитів, тематичних папок, педагогічного щоденника на спеціально створеному в коледжі сайті.

Обґрунтовано організаційно-педагогічний супровід реалізації комплексу педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.

Функціями організаційно-педагогічного супроводу професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу визначено: спонукально-мотиваційну, допоміжно-підтримувальну, стимулювальну, стабілізаційно-закріплювальну, розвивальну, конструктивно-формульовальну, евристично-емпіричну.

Констатовано, що організаційно-педагогічний супровід професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі

коледжу може бути: відкритим (прямим), зосереджено-опосередкованим, суттєво-конкретним, поточним, індивідуальним, ситуативно-змістовим, епізодично-потенційним.

У третьому розділі «**Експериментальна перевірка педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу**» обґрунтовано й експериментально перевірено сукупність педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу; проаналізовано результати педагогічного експерименту та встановлено перспективи подальшого наукового пошуку щодо розв'язання окресленої проблеми.

Програма педагогічного експерименту дослідження передбачала впровадження педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичну роботу коледжу. У ході дослідно-експериментальної роботи розроблено мотиваційно-цільовий алгоритм професійного саморозвитку викладачів іноземних мов коледжу, що охоплював: визначення цілей і мотивів, особистісне планування, набуття професійними цілями особистісного значення, подальший професійний саморозвиток.

Основними етапами педагогічного експерименту були: прогностичний, організаційний і практичний.

Прогностичний етап експерименту полягав у формулюванні мети, завдань і найважливіших напрямів його здійснення. На цьому етапі було теоретично обґрунтовано педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.

На *організаційно-діагностичному* етапі увагу зосереджували на обґрунтуванні й доборі відповідного організаційно-методичного забезпечення та психодіагностичного інструментарію (констатувальний експеримент) у контрольних та експериментальних групах.

Практичний етап (формульальний експеримент) – пов'язаний із використанням експериментального комплексу, що охоплював: науково-методичні семінари з актуальних проблем професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу; інноваційні технології викладання (лекція-дискусія, лекція-прес-конференція, лекція-діалог); практичні заняття із застосуванням проблемно-ситуативних і педагогічних ситуацій; психолого-педагогічні та мовно-комунікативні тренінги; самостійну роботу (мультимедійні презентації, різнопланові види наукових робіт, проектна діяльність, воркшоп). Також практикували спеціальні завдання на моніторинг знань з опанування викладачами теоретичних знань і вмінь щодо організації самоосвітньої діяльності. Зміст самоосвітньої роботи відображав: поточне та перспективне планування; добір раціональних форм і засобів засвоєння та збереження інформації; опанування методики аналізу й способів узагальнення свого та колективного досвіду; поступове освоєння методів дослідницької й експериментальної діяльності.

Готовність викладачів іноземних мов до професійного саморозвитку діагностували відповідно до обґрунтованих структурних компонентів: *когнітивно-пізнавальний компонент* визначали за параметрами «допитливість» (Методика діагностування особистісної креативності Є. Тунік), «когнітивність» і «гностичність» («Методика діагностування рівня парціальної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку»); *потребово-мотиваційний компонент* – за параметрами «складність» («Методика діагностування особистісної креативності» Є. Тунік), «спрямованість на обрану професію» та «мотивація» (модифікований опитувальник Є. Рогова), «саморегуляція» («Методика діагностування рівня парціальної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку»); *операційно-діяльнісний компонент* – за параметрами «організованість» (Модифікований опитувальник Є. Рогова), «здібності викладача до творчого саморозвитку» (однойменна методика І. Нікішиної), («Методика діагностування рівня парціальної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку»); *рефлексивно-ціннісний компонент* – за параметрами «творчість» («Методика діагностування особистісної креативності» Є. Тунік), «інтелігентність» (модифікований опитувальник Є. Рогова), «здатність до самокерування у педагогічній діяльності» («Методика діагностування рівня парціальної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку»); *соціально-комунікативний компонент* – за параметрами «схильність до ризику» («Методика діагностування особистісної креативності» Є. Тунік), «товариськість» («Методика діагностування рівня парціальної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку»).

Результати аналізу ефективності впровадження комплексу педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу слугували підставою для констатації про позитивну динаміку змін у розвитку його компонентів. Для оцінювання ефективності оперували такими статистичними критеріями: а) t-критерій Стьюдента для незалежних вибірок, б) t-критерій Стьюдента для парних (залежних) вибірок.

Найбільш позитивну динаміку в ЕГ продемонстрували *потребово-мотиваційний*, *рефлексивно-ціннісний* і *соціально-комунікативний* компоненти. Менших змін зазнала сформованість операційно-діяльнісного компонента. Отримані результати дали підстави стверджувати, що професійний саморозвиток належить до складних феноменів становлення особистості, які потребують не лише комплексу відповідних педагогічних умов, а й тривалого часу. Тому видається очевидним, що зростання *потребово-мотиваційного* компонента професійного саморозвитку не обов'язково спричиняє одночасне зростання операційно-діяльнісного, який характеризує ступінь опанування практичних умінь, готовності до професійних випробувань, формування яких відбувається у спеціально створеному іншомовному середовищі за допомогою онлайн-ресурсу (таб. 1).

Результати впливу педагогічних умов на професійний саморозвиток викладачів іноземних мов коледжу за структурними компонентами

Компоненти	Етапи експерименту	Експериментальна група	Порівняння	Контрольна група
соціально-комунікативний	до експерименту	M = 27,133 $\sigma = 3,997$	t = 0,928 p = 0,357	M = 25,967 $\sigma = 5,605$
	порівняння	t = 2,917* p = 0,007		t = 1,409 p = 0,169
	після експерименту	M = 29,733 $\sigma = 6,192$	t = 2,332* p = 0,023	M = 26,133 $\sigma = 5,758$
рефлексивно-ціннісний	до експерименту	M = 21,667 $\sigma = 2,339$	t = 0,362 p = 0,719	M = 21,400 $\sigma = 3,286$
	порівняння	t = 3,146* p = 0,004		t = 1,439 p = 0,161
	після експерименту	M = 24,000 $\sigma = 4,111$	t = 2,610* p = 0,011	M = 21,467 $\sigma = 3,371$
потребово-мотиваційний	до експерименту	M = 49,667 $\sigma = 6,266$	t = 0,130 p = 0,897	M = 49,400 $\sigma = 9,287$
	порівняння	t = 2,383* p = 0,024		t = 1,505 p = 0,143
	після експерименту	M = 55,333 $\sigma = 11,914$	t = 2,010* p = 0,049	M = 49,733 $\sigma = 9,534$
операційно-діяльнісний	до експерименту	M = 33,033 $\sigma = 3,439$	t = 0,452 p = 0,653	M = 33,933 $\sigma = 5,605$
	порівняння	t = 0,974 p = 0,338		t = 1,439 p = 0,161
	після експерименту	M = 33,933 $\sigma = 4,988$	t = 0,914 p = 0,365	M = 32,733 $\sigma = 5,112$

Примітка: * – статистично значущі розбіжності під час порівняння ($p < 0,05$).

Упровадження апробованих педагогічних умов мало позитивний вплив на професійний саморозвиток викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу, що уможливило підвищення їхнього рівня опанування здатностей до саморегуляції, саморозвитку, цілепокладання та креативності. Соціально-психологічний клімат, позначений організаційною підтримкою адміністрації та інформаційною – інших учасників міжособистісної взаємодії, сприяв розвитку операційно-діялісного та рефлексивно-ціннісного компонентів. Відповідно, створення педагогічних умов освітнього середовища, за яких викладач має змогу здобути визнання в колективі та зацікавитися педагогічною діяльністю, розкриває різні аспекти потребоно-мотиваційного компонента, а творче середовище науково-методичної роботи коледжу – соціально-комунікативного.

Підвищення рівня професійного саморозвитку викладачі іноземних мов пов'язували із професійним, особистісним розвитком і саморозвитком. «Я-концепція» викладачів іноземних мов є достатньо мотивованою: вони вірять у власні сили, здібності, енергію, самостійність; схильні схвалювати себе (такі переконання суттєво залежать від зовнішньої оцінки); прагнуть до саморозвитку (таке прагнення ґрунтується на самооцінці та на оцінці педагогічної підтримки як можливості професійної самореалізації); змінили своє ставлення до саморозвитку й усвідомили необхідність подальшого його формування впродовж життя.

Представлені на рис. 1 дані у виразнюють зміну розподілу викладачів іноземних мов в експериментальній групі: відбулося зростання за рівнями готовності до професійного саморозвитку кількості викладачів із високим рівнем та істотне зниження із достатнім і низьким. Натомість у контрольній групі, яка не підлягала дії експериментальних формувальних впливів, результати розподілу готовності до професійного саморозвитку не демонструють суттєвих змін.

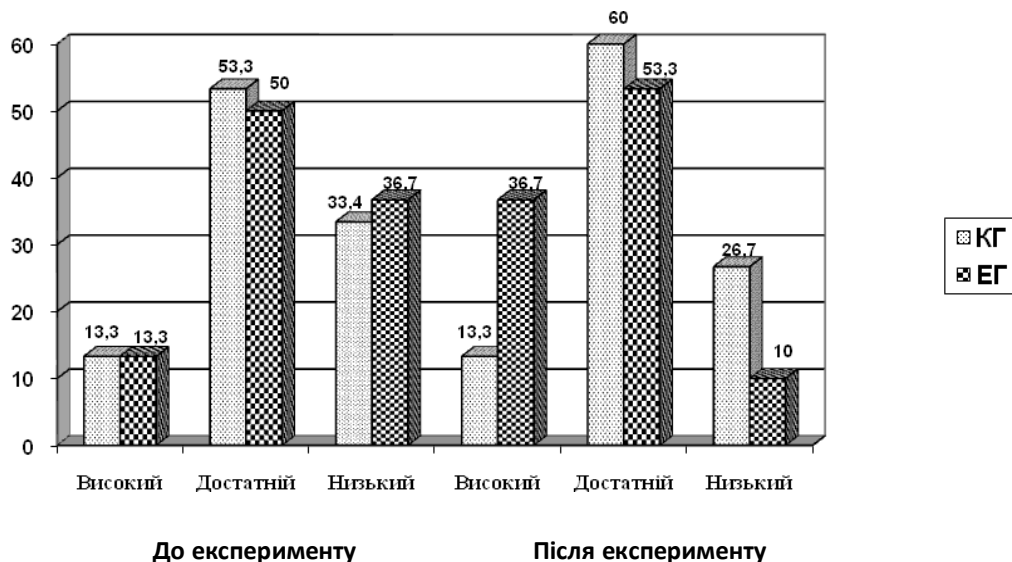

Рис. 1. Розподіл викладачів іноземних мов за рівнями сформованості готовності до професійного саморозвитку

Отже, впровадження комплексу педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу зумовило перерозподіл не лише в рівнях сформованості окремих показників, компонентів, а й у сформованості досліджуваного феномену загалом.

ВИСНОВКИ

У дисертації виконано цілісний науковий аналіз педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу. Результати дослідження дають підстави стверджувати про досягнення мети, розв'язання поставлених завдань і слугують підставою для таких **висновків:**

1. Термін «професійний саморозвиток» витлумачено як складний еволюційно-інволюційний поступ, у ході якого відбуваються прогресивні й регресивні особистісні, інтелектуальні, поведінкові, діяльнісні зміни в самій людині. Науковий аналіз проблеми професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу проведено на засадах антропоцентричного, акмеологічного, аксіологічного, культурологічного, синергетичного, системно-діяльнісного, компетентнісного, суб'єктного підходів.

Доведено доцільність розгляду особистісного та професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу в тісному взаємозв'язку, оскільки він є продовженням загального розвитку вчителя, основ його освіченості та компетентності впродовж життя. Такий розвиток уможливають механізми самопізнання, самоорганізації, самоосвіти, самооцінювання, саморегуляції як прагнення до самоактуалізації особистісних якостей викладача на ґрунті розвитку професійного мислення, реалізації творчого потенціалу, різноманітних форм дослідницької діяльності та способів інтенсифікації цього процесу.

Науково-методичну роботу у процесі професійного розвитку визнано системою цілеспрямованих заходів, що забезпечує безперервний професійний розвиток педагогічних кадрів у міжкурсний період і створює передумови супроводу освітніх практик та інновацій з метою зростання рівня досягнень задля навчання, саморозвитку та самовдосконалення впродовж життя, досягнення особистісного та професійного акме.

2. Професійний саморозвиток викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу визначено як свідому самопізнавальну та самопроектувальну діяльність, спрямовану на вдосконалення своєї особистості відповідно до вимог професії та самореалізація в тій соціальній ролі (функції), яку він виконує.

Стратегіями професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу постають: благополуччя; задоволення базових потреб на рівні досягнення результатів, успіху, партнерства; досягнення результатів; успіху; партнерства; стратегія забезпечення цілісності особистості шляхом осягнення; стратегія збалансованості особистісно-професійних якостей; стратегія відновлення та збагачення психологічно-біоенергетичних ресурсів; стратегія осмислено-пізнавального бачення себе.

3. У ході теоретичного дослідження виокремлено п'ять компонентів готовності до професійного саморозвитку викладачів іноземних мов: *когнітивно-пізнавальний, потребово-мотиваційний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-ціннісний, соціально-комунікативний*. Критерієм професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу обрано рівень сформованості професійної компетентності, який корелює з рівнем професійної діяльності педагога, відображаючи ступінь опанування такої діяльності. Вказано *гностичний, акмеологічний, технологічний, аксіологічний, рефлексивний* критерії, що певною мірою

відображають зміст зазначених компонентів готовності до професійного саморозвитку викладачів іноземних мов. Схарактеризовано рівні готовності до професійного саморозвитку викладачів іноземних мов (низький, достатній, високий).

4. Обґрунтовано педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземної мови у науково-методичній роботі коледжу, як-от: використання інтерактивних технологій у науково-методичній роботі коледжу; модернізація інформаційного середовища коледжу для вдосконалення іншомовної компетентності викладачів іноземних мов; створення ресурсного центру професійного саморозвитку творчої особистості викладачів іноземних мов, і проведено їхнє впровадження.

Результати аналізу ефективності окреслених педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземної мови у науково-методичній роботі коледжу за інтегральним показником розкривають такі зміни розподілу викладачів іноземних мов експериментальної групи за рівнями сформованості готовності до професійного саморозвитку: високий рівень – ЕГ – 36,7%, КГ – 13,3%; достатній рівень – ЕГ – 53,3%, КГ – 60%; низький – ЕГ – 10%, КГ – 26,7%.

Констатовано про ефективність упровадження окреслених педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу з огляду на підвищення внаслідок формувальних впливів рівня таких компонентів професійного саморозвитку, як: потребово-мотиваційний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-ціннісний і соціально-комунікативний.

На основі результатів дослідження підготовлено та впроваджено у процес самопідготовки викладачів іноземних мов методичні рекомендації щодо їхнього професійного саморозвитку у науково-методичній роботі коледжу.

Результати дисертації може бути використано науково-педагогічними працівниками, які зацікавлені розвитком та саморозвитком педагогічної майстерності, перебувають у пошуку професійного самовдосконалення в системі підвищення кваліфікації.

Проведене дослідження не претендує на вичерпність в аспекті висвітлення проблем професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в дослідженні впливу дистанційного ресурсу на професійний саморозвиток викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дослідження

1. Калугіна Т. В. Теоретичні основи професійного саморозвитку викладача вищої школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання*

та виховання. Вип. 28 / за науковою ред. академіка В. І. Бондаря. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 64–70.

2. Калугіна Т. В. Готовність до інноваційної діяльності як умова професійного саморозвитку викладача закладу вищої освіти. *Педагогічні науки. Херсон: Херсонський державний університет, 2017. Вип. LXXX. Т. 2. С. 152–157.*

3. Калугіна Т. В. Готовність викладача іноземної мови до професійного саморозвитку як психолого-педагогічна проблема. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору».* Вип. 21. Кн. 3. Т. I (75). Київ: Гнозис, 2017. С. 304–312.

4. Kaluhina T. The structural and functional model of foreign language teachers professional self-development in higher education. *Intellectual Archive, Volume 6, November / December 2017. P. 147–158.*

5. Калугіна Т. В. Сутнісна характеристика понять «розвиток» і «саморозвиток» педагога в умовах модернізації української освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка.* Чернігів: ЧНПУ, 2018. Вип. 151. Т. 2. С. 27–32.

6. Калугіна Т. В., Матвієнко О. В. Методологічні підходи до вивчення проблеми професійного саморозвитку викладачів іноземної мови в сучасній системі освіти. *Вісник Черкаського університету.* Черкаси, 2018. № 6. С. 97–103.

7. Калугіна Т. В. Динаміка готовності до професійного саморозвитку викладачів іноземної мови у закладах вищої освіти I–II рівнів акредитації. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання.* Вип. 29 / за науковою ред. академіка В. І. Бондаря. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 56–64.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Kaluhina T. Actual problems of lecturers self-education activity in higher education institutions. *Geopolitical processes in the world today: collection of scientific articles.* «East West» Association For Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 2016. P. 298–301.

9. Калугіна Т. В. Проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців у педагогічних дослідженнях. *Психологія і педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття: зб. тез Міжнар. наук-практ. конф., 9–10 грудня, 2016.* Харків. С. 84–87.

10. Калугіна Т. В. Формування самоосвітньої компетентності як сучасна педагогічна проблема. *Проблеми фахової підготовки вчителя початкової школи в контексті становлення Нової української школи: зб. тез Міжнарод. науково-практ. конф., 2 грудня, 2016.* Київ; Івано-Франківськ: НАІР, 2017. С. 78–82.

11. Калугіна Т. В. Професійний саморозвиток викладачів іноземної мови у вищих навчальних закладах як соціально-педагогічна проблема. *Формування особистості в багатоступеневій системі освіти: досвід, реалії, перспективи*: матеріали Міжнар. наук-практ. конф., 27–28 вересня, 2017. Умань, 2017. С. 53–59.

12. Калугіна Т. В. Професійний саморозвиток як педагогічна проблема. *International research and practice conference «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics»*: Conference proceedings, October 2–21, 2017. Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing». P. 58–61.

13. Калугіна Т. В. Професійний саморозвиток викладача іноземної мови як процес підвищення його професіоналізму. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук*: зб. тез Міжнар. наук-практ. конф., 2–3 лютого, 2018. Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2018. Ч. 1. С. 52–54.

14. Калугіна Т. В. Теоретичні проблеми розвитку конкурентоспроможного викладача іноземної мови. *Пріоритети розвитку педагогічних та психологічних наук у XXI столітті*: зб. тез Міжнар. наук-практ. конф., 16–17 березня, 2018. Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2018. С. 74–77.

15. Калугіна Т. В. Професійна компетентність викладача іноземної мови ЗВО як інтегративна якість. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2–3 лютого, 2018. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2018. С. 137–139.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

16. Матвієнко О. В., Калугіна Т. В. Професійний саморозвиток викладача іноземної мови у системі науково-методичної роботи коледжу: діагностичний інструментарій: навч.-метод. посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 146 с.

АНОТАЦІЇ

Калугіна Т. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Рівненський державний гуманітарний університет. – Рівне, 2019.

У дисертації проведено цілісний науковий аналіз проблеми професійного саморозвитку викладачів іноземної мови в системі науково-методичної роботи коледжу. Обґрунтовано й апробовано педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземної мови у науково-методичній роботі коледжу (використання інтерактивних технологій у науково-методичній роботі коледжу для збалансованості особистісно-професійних

якостей викладачів іноземних мов; модернізація інформаційного середовища коледжу для вдосконалення іншомовної компетентності викладачів іноземних мов; створення ресурсного центру професійного саморозвитку творчої особистості викладачів іноземних мов).

Визначено компоненти, критерії та рівні готовності до професійного саморозвитку викладачів іноземних мов.

Результати самоосвітньої діяльності викладача відображено у формі: доповідей, виступів на семінарах, засіданнях методичних об'єднань; статті до фахового видання; дидактичного матеріалу; науково-методичної розробки; методичного чи діагностичного кейсу; розробки електронних занять, посібників; розробки пакету тестових завдань в електронному вигляді; розробки пакету стандартного планування з теми чи групи тем; проекту особистої методичної веб-сторінки.

Ключові слова: професійний саморозвиток, науково-методична робота, коледж, педагогічні умови професійного саморозвитку, викладачі іноземних мов.

Калугина Т. В. Педагогические условия профессионального саморазвития преподавателей иностранных языков в научно-методической работе колледжа. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Ривненский государственный гуманитарный университет. – Ривне, 2019.

В диссертации осуществлен целостный научный анализ проблемы профессионального саморазвития преподавателей иностранного языка в научно-методической работе колледжа. Определены компоненты, критерии и уровни профессионального саморазвития преподавателей иностранного языка. Выделены педагогические условия профессионального саморазвития преподавателей иностранного языка в системе научно-методической работы колледжа: использование интерактивных технологий в научно-методической работе колледжа для сбалансированности личностно-профессиональных качеств преподавателей иностранных языков; модернизация информационной среды колледжа по совершенствованию иноязычной компетентности преподавателей иностранных языков, создание ресурсного центра профессионального саморазвития личности преподавателей иностранных языков).

Результаты самообразовательной деятельности преподавателя отображались в форме: докладов, выступлений на семинарах, заседаниях методических объединений; статьи в профессиональном сборнике; дидактического материала; научно-методической разработки; методического или диагностического кейса; разработки электронных занятий, пособий; разработки пакета тестовых заданий в электронном виде; разработки пакета стандартного планирования по теме или группы тем; проекта личной методической веб-страницы.

Ключевые слова: профессиональное саморазвитие, научно-методическая работа, колледж, педагогические условия профессионального саморазвития, преподаватели иностранного языка.

Kaluhina T. V. Pedagogical conditions of professional self-development of teachers of foreign languages in scientific and methodological work of college. – Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 – theory and Methods of Professional Education. – Rivne State University of Humanities, Rivne, 2019.

In the thesis a holistic scientific analysis of the problem of professional self-development of teachers of foreign languages in the scientific and methodological work of the college is carried out.

It is determined that the professional self-development of teachers of foreign languages in scientific and methodological work of the college is a conscious self-cognitive activity of teachers of a foreign languages in scientific and methodological work of the college aimed at improving its own personality in accordance with the requirements of the profession and self-realization of oneself as a personality in that social field of activity that defines the profession.

The organizational and pedagogical support of the process of professional self-development of teachers of foreign languages in scientific and methodological work of the college is developed.

The purpose and objectives of developed organizational-pedagogical support obey to current qualification requirements of the professional abilities of teachers of foreign languages in college. Also, the methodological unit includes methodological approaches and principles. Goals and objectives of the process of professional development of teachers of foreign languages in the scientific and methodological work of the college are carried out in three consecutive stages: diagnostic and motivational, procedural-activity, reflexive-correction.

Structurally, these steps reflect methodological unit of organizational-pedagogical support. The whole process of professional self-development of teachers of foreign languages in scientific and methodological work of the college involves full and effective implementation of integral parts of the developed scientific and methodological support.

The main, stage of the work outlined of pedagogical conditions of professional self-development of teachers of foreign languages was the second stage – the procedurally-activity.

Leading direction of pedagogical action of professional self-development of teachers of foreign languages at this stage – the systematic development of the components of professional pedagogical competence of teachers of foreign languages, particularly such as academic competence (the ability to plan their activities, the ability to create foreign-atmosphere in the classroom, namely: speech-oriented direction of classes of foreign languages, effective attraction students to mentally-talking activity, variety of forms for teaching speech, listening, reading, writing); foreign language competence; language (linguistic)

competence; socio-cultural competence; sociolinguistic competence; geographical competence; informational competence; strategic competence (ability to self-control self-educational activity, ability to identify positive and negative moments of self-education activity).

Contents of teachers of foreign languages activity for reflexive-correction stage was to consolidate skills of self-knowledge and self-education, improving the ability to analyse, evaluate, adjust and predict the results of self-knowledge. At this stage, self-control techniques were applied (realized teacher's personal behaviour and activity with the purpose to ensure accordance between their results and goals, requirements or rules) self-report (reporting to himself in various ways – mentally, diary, «portfolio» – the fulfilment of obligations, realization of self-educational program, self-esteem (judgment of teachers for availability of certain qualities, characteristics and matching them with a certain standard, sample).

The correction unit of organizational and -pedagogical support reflects the processes of evaluation, analysis and correction of the results of professional self-development of teachers of foreign languages as a whole construct of three structural components of professional pedagogical competence of teachers of foreign languages (socio-pedagogical, organizational management, reflexive-communicative) and combines criteria (axiological-motivational, organizational-procedural, operational-technological, personal-reflective) with those of that together characterize levels of professional self-development of teachers of foreign languages: low, medium, high.

It was established that providing of organizational and pedagogical support of professional self-development of teachers of foreign languages activates the cognitive and research components of professional self-development. It is noted that the socio-psychological climate, which has organizational and pedagogical support by the administration and other experts, promotes operatively-active and reflexive and evaluation components. In turn, the creation of pedagogical conditions that have the ability to receive support and recognition in society, reveals various aspects of the necessarily motivational component, the creative and innovative environment of the college extends to social and communicative.

Keywords: professional self-development, scientific and methodological work, college, pedagogical conditions of professional self-development, teachers of a foreign language.